

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Opgave 1 Hoe onafhankelijk is de journalist?

1 maximumscore 2

- De expressiefunctie van de media is te herkennen in het citaat “Duidelijker dan vroeger kan die laten weten wat hij goed en slecht vindt in de media, bijvoorbeeld via Facebook en Twitter.” (regels 15-18) 1
voorbeeld van een juiste uitleg:
- Via Facebook en Twitter hebben consumenten van kranten, tv en radio de mogelijkheid om hun opvattingen in de openbaarheid te brengen. Dit is de expressiefunctie 1

2 maximumscore 2

voorbeelden van juiste antwoorden (twee van de volgende):

De gebeurtenis

- heeft een human-interestkarakter;
- gaat over prominente personen;
- is dichtbij;
- moet begrijpelijk zijn;
- is opvallend/onverwacht.

per juist antwoord 1

3 maximumscore 2

- het uitgangspunt (de noodzaak van) kwalitatief hoogwaardige (programma's en) informatie 1
voorbeeld van een juiste uitleg:
- Wanneer nieuwsmedia hun programmering/aanbod gaan afstemmen op de vraag van het publiek, zal er minder aandacht zijn voor moeilijke onderwerpen en diepgaande achtergrondinformatie 1

Vraag	Antwoord	Scores
<p>4 maximumscore 2</p>	<p>voorbeelden van juiste antwoorden (twee van de volgende): De onafhankelijkheid van nieuwsredacties is belangrijk voor een democratische samenleving, omdat de nieuwsredacties dan beter in staat zijn om</p> <ul style="list-style-type: none"> – een bijdrage te leveren aan de publieke of politieke agendavorming; – een bijdrage te leveren aan het publiek debat / de meningsvorming van burgers; – de macht van politici / het overheidsbeleid te controleren; – misstanden in samenleving aan de kaak te stellen; – een spreekbuis te zijn voor bepaalde groeperingen; – objectieve informatie te kunnen brengen; – recht te doen aan vrijheid van meningsuiting. <p>per juist antwoord</p>	<p>1</p>
<p>5 maximumscore 2</p>	<p>voorbeelden van juiste antwoorden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De landelijke publieke omroepen zijn gebonden aan het door de overheid gecreëerde wettelijke kader: de Mediawet. / De overheid kan voorwaarden stellen aan de publieke omroepen (bijvoorbeeld dat nieuwsprogramma's van omroeporganisaties de identiteit moeten weerspiegelen) • De landelijke publieke omroepen zijn afhankelijk van financiën van de overheid. (Bijvoorbeeld als de publieke omroepen minder geld krijgen van de overheid, kan dit betekenen dat de publieke omroepen hun nieuwsuitzendingen versoberen / hun redacties verkleinen.) 	<p>1 1</p>
<p>6 maximumscore 2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • op filter 3 'het selectief gebruik van bronnen door de verslaggever' <p>voorbeeld van een juiste uitleg bij filter 3 'het selectief gebruik van bronnen door de verslaggever':</p> <ul style="list-style-type: none"> • De freelancer zou anders dan een journalist met een vast contract bronnen kunnen kiezen die gunstig uitpakken voor zijn andere commerciële opdrachtgever <p>of</p>	<p>1</p>
<p></p>	<ul style="list-style-type: none"> • op filter 4 'de selectieve perceptie van de verslaggever' <p>voorbeeld van een juiste uitleg bij filter 4 'de selectieve perceptie van de verslaggever':</p> <ul style="list-style-type: none"> • De freelancer zou anders dan een journalist met een vast contract op grond van zijn ervaringen, waarden en normen tot andere keuzes of interpretaties van nieuwsfeiten kunnen komen (waardoor de berichten van een freelancer gunstig kunnen uitpakken voor zijn andere commerciële opdrachtgever) 	<p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 2

voorbeelden van juiste antwoorden:

- Door het toepassen van hoor en wederhoor (journalistieke norm) zorgt de krant ervoor dat niet de mening van één persoon of groep wordt vermeld, maar dat tegelijk ook de reactie/mening van een andere persoon of groep aan bod komt 1
- Door het scheiden van feiten en meningen (journalistieke norm) zorgt de krant ervoor dat de feiten controleerbaar zijn en de meningen van personen zijn die met naam genoemd worden. Daarmee kunnen ‘verzinsels’ en ‘spoor’ worden bestreden 1

Ook correct met juiste uitleg bij de volgende journalistieke normen:

- gebruikmaken van meerdere informatiebronnen,
- checken van nieuws en
- de juiste weergave van feiten.

Opmerking

Alleen 1 scorepunt toekennen voor een combinatie van juiste journalistieke norm met juiste uitleg.

Opgave 3 Lobbyen

---

13 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste omschrijving:

- Lobbyen betekent dat mensen (namens organisaties, bedrijven) op een **informele manier / via direct contact met politici** 1
- proberen **het overheidsbeleid te beïnvloeden** (in overeenstemming met belangen van organisaties/bedrijven die de lobbyist vertegenwoordigt) 1

14 maximumscore 2

- de articulatiefunctie 1
- want de PvdA-Kamerleden hebben met hun initiatiefnota een maatschappelijke wens – lobby-invloed zichtbaar maken – op de politieke agenda geplaatst 1

15 maximumscore 2

- citaat: “Een door hen samengestelde werkgroep van Kamerleden moet de voorstellen in regelingen omzetten.” (regels 12-15) 1
- Een vervolgstap na de presentatie van de nota is dat Kamerleden met een wetsvoorstel komen. Dat wordt bedoeld met “de voorstellen in regelingen omzetten” 1

Vraag	Antwoord	Scores
16	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • kenmerk 2: Er is openbaarheid van bestuur 1 • (voorbeeld van een juiste uitleg) Dit kenmerk houdt in dat informatie over het overheidsbeleid en het tot stand komen van beleid openbaar moet zijn. Dat wil zeggen: voor iedereen toegankelijk. Omdat de Kamerleden de lobbypraktijk meer inzichtelijk willen maken, dragen hun voorstellen bij aan de openbaarheid van het bestuur 1 	
	of	
	<ul style="list-style-type: none"> • kenmerk 1: De bevoegdheden van bestuursorganen zijn gebaseerd op de Grondwet 1 • (voorbeeld van een juiste uitleg) Kamerleden maken gebruik van hun bevoegdheid om een wetsvoorstel in te dienen. Deze wetgevende taak staat in de Grondwet (art. 81 Grondwet) 1 	
17	maximumscore 2	
	knelpunt 1: afnemende invloed van het parlement ten opzichte van de regering	
	Het volgende citaat is daarvan een voorbeeld:	
	<ul style="list-style-type: none"> • “Het gaat om wie de kaders van wetgeving mede bepaalt. Wij als Kamerleden hebben geen idee wie er in de vroegste fase meedenken.” (regels 29-33) / “Als Kamerlid kun je niet zien wie ... iets veranderen” (regels 33-36) 1 	
	knelpunt: 2: ongelijke toegangsmogelijkheden tot de politieke arena	
	Het volgende citaat is daarvan een voorbeeld:	
	<ul style="list-style-type: none"> • “en als burger kun je alleen in de marge iets veranderen” (regels 35-36) 1 	
18	maximumscore 2	
	voorbeelden van juiste antwoorden:	
	<ul style="list-style-type: none"> • de invoerfase, want lobbyisten proberen via contacten met politici hun wensen op de politieke agenda te krijgen 1 	
	<ul style="list-style-type: none"> • de omzettingsfase, want in deze fase verzamelen ambtenaren en politici informatie over het te voeren beleid / want in deze fase geven deskundigen/adviesorganen adviezen over het te voeren beleid. Juist in deze fase proberen lobbyisten invloed uit te oefenen op ambtenaren, politici of adviesorganen van de overheid (de beleidsvoorbereiding) 1 	
	<p><i>Opmerking</i> <i>Alleen 1 scorepunt toekennen voor een combinatie van juiste fase met juiste uitleg.</i></p>	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 4

voorbeelden van juiste antwoorden (twee van de volgende):

voorbeeld 1

- machtsbron: de ex-politici hebben veel kennis/deskundigheid
- voorbeeld van een juiste uitleg:
De ex-politici lobbyen vaak in sectoren waar ze als politicus veel mee te maken hebben gehad en ze beschikken dus over veel inhoudelijke kennis op het betreffende vakgebied/beleidsterrein. / De ex-politici beschikken over kennis over het verloop van het politieke proces en weten dus goed op welk moment en op welke wijze ze het meest efficiënt invloed kunnen uitoefenen op de besluitvorming

voorbeeld 2

- machtsbron: de ex-politici beschikken over een netwerk
- voorbeeld van een juiste uitleg:
Doordat ze zelf in de politiek werkzaam zijn geweest, hebben ze daar (veel) contacten. Ze weten daardoor dus beter bij wie ze moeten zijn / kunnen dus makkelijker in contact komen met de juiste personen om hun doelen te bereiken

voorbeeld 3

- machtsbron: de ex-politici hebben veel ervaring
- voorbeeld van een juiste uitleg:
Doordat ze tijdens hun politieke carrière (veel) ervaring hebben opgedaan met politieke besluitvormingsprocessen, kunnen ze goed inschatten welke momenten en methoden het meest geschikt zijn om invloed uit te oefenen op de besluitvorming

per juist voorbeeld van een machtsbron	1
per juiste uitleg van een machtsbron	1

Vraag	Antwoord	Scores
20	maximumscore 3	
	a	
	<ul style="list-style-type: none"> • voorbeelden van een juist antwoord (één van de volgende): 	1
	<ul style="list-style-type: none"> – In de topfuncties van VNO-NCW. In deze organisatie zitten vier bestuurders afkomstig van de VVD, een rechtse politieke partij, tegenover één bestuurder van de PvdA, een linkse politieke partij. 	
	<ul style="list-style-type: none"> – In de topfuncties van ABN AMRO. in dit bedrijf zitten (van de vijf bestuurders) drie bestuurders die afkomstig zijn van de VVD, een rechtse partij, en één bestuurder van de PvdA, een linkse partij. 	
	b	
	voorbeelden van een juiste verklaring voor het feit dat vier bestuurders in VNO-NCW of drie bestuurders van ABN AMRO afkomstig zijn van de VVD en één bestuurder van de PvdA, een linkse partij:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Rechtse politieke partijen zoals de VVD, benadrukken meer dan linkse partijen zoals de PvdA, het belang van de vrijemarkteconomie of economische vrijheid. Dit uitgangspunt (van het liberalisme) past bij de visie van of de belangen van werkgevers / van de werkgeversorganisatie VNO-NCW 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Een linkse partijpolitiek zoals de PvdA wil meer regels voor het bedrijfsleven – beperking van de ondernemersvrijheid – om de werknemers beter te kunnen beschermen / om meer gelijkheid te bevorderen. Dit uitgangspunt strookt niet met de belangen / de visie van werkgeversorganisatie VNO-NCW en van een rechtse politieke partij zoals de VVD 	1
21	maximumscore 3	
	<ul style="list-style-type: none"> • het (rechts)populisme / De PVV hanteert een populistische stijl van politiek bedrijven 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • voorbeelden van juiste kenmerken (twee van de volgende): 	2
	<ul style="list-style-type: none"> – Er is een afkeer van de gevestigde orde / het establishment van de politieke, economische en culturele elite. 	
	<ul style="list-style-type: none"> – Er wordt vaak verwezen naar de wil van ‘het volk’. 	
	<ul style="list-style-type: none"> – Er wordt vaak verwezen naar de eenheid van het land / vaderlandsliefde / benadrukken van de natiestaat. 	
	<ul style="list-style-type: none"> – Er worden uitingen gedaan tegen migratie. 	
	<ul style="list-style-type: none"> – De nadelen van een multi-etnische samenleving worden benadrukt. 	
	<ul style="list-style-type: none"> – Er is een afkeer van de invloed van internationale organisaties als de EU. 	
	per juist kenmerk	1

Vraag	Antwoord	Scores
22	maximumscore 3	
	• a = de Europese Commissie	1
	• b = de Raad van de Europese Unie	1
	• c = het Europees Parlement	1
23	maximumscore 2	
	• één van de volgende:	1
	– vrij verkeer van personen, goederen, diensten en kapitaal	
	– het garanderen van eerlijke concurrentie	
	• voorbeeld van een doel van de Europese samenwerking:	
	bevorderen van welvaart / vrede / stabiliteit / veiligheid	1

Opgave 4 Aanpak illegale Brabantse hennepsteelt

24	maximumscore 2	
	voorbeelden van juiste antwoorden (twee van de volgende):	
	– De bestrijding van drugscriminaliteit door justitie kost de overheid / de belastingbetalende burgers veel geld: “2.500 verdachten, 60 criminele bendes” (regels 9-10).	
	– De overheid loopt veel belastinginkomsten mis: “een illegale jaaromzet van zo’n 800 miljoen euro” (regels 11-12).	
	– Bij brand in een woonwijk kan veel schade ontstaan aan omliggende huizen en gebouwen / de bestrijding van brand in woonwijken brengt kosten voor de overheid / de belastingbetaler met zich mee: “drie tot vijf branden per week, vaak midden in een woonwijk.” (regels 28-29)	
	per juist voorbeeld met bijpassend juist citaat (uit tekst 6)	1
25	maximumscore 2	
	• samenwerking tussen overheidsorganen en particuliere instanties	1
	• citaat: “Daarom betrekken we nu iedereen bij de opsporing: het overheidsbestuur, de belastingdienst, het bedrijfsleven.” (regels 32-35)	1
26	maximumscore 3	
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	• Het dilemma van de rechtsstaat houdt in dat er een spanning bestaat tussen enerzijds rechtshandhaving en anderzijds rechtsbescherming	1
	• De manier van opsporen die De Groot beschrijft, is (volgens De Groot) effectief en draagt zodoende bij aan de rechtshandhaving / het bestrijden van drugscriminaliteit	1
	• Deze aanpak gaat echter wel ten koste van de rechtsbescherming: het feit dat willekeurig mensen verantwoording moeten afleggen voor het bezit van een dure auto of een hoog energieverbruik kan als een inbreuk op hun privacy worden gezien	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

27 maximumscore 4

juiste antwoorden zijn (twee van de volgende):

doel

- vergelding

uitleg

- Kwaad mag niet onbestraft blijven. De hennep telers zullen het afpakken van hun vermogen als een echte straf ervaren. "Afpakken doet bij criminelen echt zeer, want alles draait om geld." (regels 65-67) / "Afgepakt vermogen vinden ze erger dan gevangenisstraf" (regels 67-68)

doel

- speciale/generale preventie

uitleg

- Het feit dat de hennep teler een straf krijgt die als erg ervaren wordt, moet hem / andere potentiële telers weerhouden van het (opnieuw) plegen van dergelijke delicten. "Afpakken doet bij criminelen echt zeer, want alles draait om geld." (regels 65-67) / "Afgepakt vermogen vinden ze erger dan gevangenisstraf" (regels 67-68)

doel

- genoegdoening van het slachtoffer

uitleg

- De crimineel moet de schade van de energieleverancier, die beschouwd kan worden als één van de slachtoffers, vergoeden. "en je tekent een overeenkomst voor de schade van je energieleverancier" (regels 58-60)

per juist doel

1

per juiste uitleg met passend citaat

1

28 maximumscore 3

- de rationele-keuzetheorie

1

voorbeeld van een juiste uitleg:

- Of iemand overgaat tot het plegen van crimineel gedrag, is afhankelijk van de uitkomst van een kosten-batenanalyse
- Het afpakken van vermogen beschouwen de hennepkwekers (volgens De Groot en Nanhkoesingh) als hogere kosten dan een gevangenisstraf (zie regels 65-68). De kans dat potentiële daders kiezen voor hennep teelt, neemt door deze aanpak dus af

1

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

29 maximumscore 3

voorbeelden van juiste antwoorden:

- Slachtofferenquêtes zijn minder geschikt om vast te stellen of de hennepsteelt door de nieuwe aanpak daadwerkelijk is afgenomen, omdat respondenten in de enquête niet kunnen aangeven dat ze het slachtoffer zijn geweest van het delict hennepsteelt; bij hennepsteelt is er geen sprake van een aanwijsbaar slachtoffer 1
- Self-report-onderzoeken zijn meer geschikt om vast te stellen of de hennepsteelt door de nieuwe aanpak daadwerkelijk is afgenomen, omdat in een enquête onder burgers gevraagd kan worden of deze zich schuldig hebben gemaakt aan het telen van hennep. (Als de enquête op verschillende tijdstippen wordt afgenomen zou een daling van dit delict kunnen worden vastgesteld) 1
- Rechtbankstatistieken zijn minder geschikt om vast te stellen of de hennepsteelt door de nieuwe aanpak daadwerkelijk is afgenomen, omdat door de nieuwe aanpak veel hennepzaken niet meer voor de rechter komen. Het feit dat er in de rechtbankstatistieken een afname te zien is, zegt dus weinig/niets over de werkelijke omvang van dit type delict 1

Opgave 5 Zo vader, zo zoon

---

30 D

31 maximumscore 2

voorbeelden van juiste antwoorden:

Psychologische theorieën ter verklaring van crimineel gedrag

- Psychologisch-criminologische theorieën laten zien dat de kans op het ontwikkelen van ernstig delinquent en gewelddadig gedrag toeneemt als kinderen te kampen hebben met een opeenstapeling van elkaar versterkende risicofactoren. 1
- In de tekst staat een voorbeeld van risicofactoren namelijk “de vele traumatische ervaringen die de kinderen meekrijgen in hun jeugd” (regels 40-42) 1

of

Sociologische theorieën ter verklaring van crimineel gedrag

- Een sociologische theorie is de differentiële associatietheorie (van Sutherland). Volgens deze theorie is de kans groter dat kinderen van criminele vaders positieve associaties ontwikkelen ten aanzien van allerlei delicten 1
- Deze kinderen van Amsterdamse beroepscriminelen leren crimineel gedrag vanuit hun milieu. In de tekst staat dat 50 procent van de dochters van Amsterdamse criminelen in de fout ging (regels 36-38) 1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 24 mei. Meteen aansluitend op deze datum start Cito met de analyse van de examens.

Ook na 24 mei kunt u nog tot en met 11 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

---

tekst 1	NRC Handelsblad, 3 juni 2015
figuur 1	www.svdj.nl/de-stand-van-de-nieuwsmedia , uitgave van Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (SVDJ), 22 juni 2016
tekst 2	de Volkskrant, column van Peter de Waard, 26 november 2015
tekst 3	de Volkskrant, 22 december 2015
tekst 4	de Volkskrant, 6 februari 2016
figuur 2	de Volkskrant, 6 februari 2016
tekst 5	www.europa-nu.nl , gedownload in oktober 2016
tekst 6	de Volkskrant, 26 april 2016
tekst 7	de Volkskrant, 25 februari 2016

maatschappijwetenschappen oud programma havo

Centraal examen havo

Tijdvak 1

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor havo,

Bij het centraal examen maatschappijwetenschappen oud programma havo:

Op **pagina 8**, bij **vraag 15** moet

- citaat: “Een door hen samengestelde werkgroep van Kamerleden moet de voorstellen in regelingen omzetten.” (regels 12-15) 1
- Een vervolgstap na de presentatie van de nota is dat Kamerleden met een wetsvoorstel komen. Dat wordt bedoeld met “de voorstellen in regelingen omzetten” 1

vervangen worden door:

- citaat (één van de volgende): 1
  - “Een door hen samengestelde werkgroep van Kamerleden moet de voorstellen in regelingen omzetten.” (regels 12-15)
  - “een ‘lobby-paragraaf’ bij wetgeving (, waarin het ministerie laat zien welke belangen zijn aangekaart en hoe die zijn afgewogen)” (regels 23-26)
- Een vervolgstap na de presentatie van de nota is dat Kamerleden met een wetsvoorstel komen. Dat wordt bedoeld met “de voorstellen in regelingen omzetten” 1

NB

a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe in zowel de eigen toegekende scores als in de door de eerste corrector toegekende scores en meldt deze wijziging aan de eerste corrector. De tweede corrector vermeldt daarbij dat deze late wijziging een gevolg is van de aanvulling door het CvTE.

b. Als eerste en tweede corrector al overeenstemming hebben bereikt over de scores van de kandidaten, past de eerste corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe en meldt de hierdoor ontstane wijziging in de scores aan de tweede corrector. De eerste corrector vermeldt daarbij dat deze late wijziging een gevolg is van de aanvulling door het CvTE.

Het CvTE is zich ervan bewust dat dit leidt tot enkele aanvullende handelingen van administratieve aard. Deze extra werkzaamheden zijn in het belang van een goede beoordeling van de kandidaten.

Ik verzoek u dit bericht door te geven aan de correctoren maatschappijwetenschappen oud programma havo.

Namens het College voor Toetsen en Examens,

drs. P.J.J. Hendrikse,
voorzitter